

РЕЦЕНЗИЯ

**от професор доктор Лидия Стоянова Велкова
Военна академия “Георги Стойков Раковски”**

на дисертационния труд
на **Борислав Михайлов Гаврилов**

**„УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ УПРАВЛЕНИЕТО НА ИНОВАЦИИТЕ
В ОТБРАНАТА В ОТГОВОР НА ПОТРЕБНОСТИТЕ
ОТ КОЛЕКТИВНА СИГУРНОСТ“**

представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство (Управление на сигурността и отбраната)“

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Като едно от направленията на стратегическия мениджмънт, управлението на иновациите, в т.ч. в сферата на отбраната, е жизнено необходима дейност за всяка организация. Управлението на иновациите, чийто обект е иновационно-технологичното развитие, може да се състои както в директна координация на работата по иновативни продукти, така и в разработването на системи за управление на иновационни процеси и икономически отношения, което се осъществява на най-високото равнище на управление на организацията. Най-общо иновационният мениджмънт се интерпретира като система за вземане на решения, насочени към формирането, поддръжката и развитието на иновационния потенциал и неговото преобразуване в реален продукт или технология. По своята същност иновационният мениджмънт не е нищо друго освен управление на промяната за повишаване на конкурентоспособността на организация или управление на развитието на основата на иновациите.

Приложен в сферата на отбраната, в условията на висока динамика на средата за сигурност и ограничен ресурсен потенциал, иновационният мениджмънт в поставя императива за усъвършенстване на управлението на иновационните процеси, като предпоставка за успешната реализация на мисията и задачите на въоръжените сили, в контекста на системата за колективна сигурност и отбрана на ЕС и НАТО.

В този смисъл *темата на дисертационния труд е особено актуална*. Тя има не само подчертана *теоретична*, но и определена *практико-приложна значимост*, доколкото посредством нейното разработване, усъвършенстването на управлението на иновациите в отбраната се извежда като предпоставка за успех при изграждането на високо равнище на сигурност и отбрана и тяхната трансформация в публично благо с наднационален и международен характер.

Предложеният за рецензиране дисертационен труд касае научен въпрос и интердисциплинарна предметна област, които са *безспорно дисертабилни*. Въпросите, посветени на иновациите в системата за колективна сигурност и отбрана на ЕС и на НАТО и тяхното добро управление като нов, иновационен начин за отговор на глобалните заплахи за сигурността на държавите членки, не са обхванати цялостно от специализираната литература, което се дължи на факта, че тази област от съвременната наука за сигурността е сравнително нова и на това, че тя не престава да се развива. Освен това механизмите за гарантиране на колективна сигурност посредством усъвършенстване управлението на иновациите в условията на бюджетен дефицит са специфичен предмет на изследване, непосредствено свързан с предизвикателствата в областта на борбата и неутрализирането на качествено новите заплахи, породени от глобализацията и са важна предпоставка за формиране на конкурентно предимство за всеки отбранителен съюз, при отчитане на националните потребности от сигурност и отбрана на отделните държави-членки.

Заглавието на представения дисертационен труд „*Усъвършенстване управлението на иновациите в отбраната в отговор на потребностите от колективна сигурност*“ съответства на съдържанието и не се покрива с други научни изследвания и разработки от такъв характер у нас. Това ни дава основание да твърдим, че макар да почива на солидна теоретична и практическа база, темата на дисертационния труд е представена по интересен и нетрадиционен начин и с нея може да бъде запълнена липсата на системно изследване в тази област, като едновременно с това създава теоретична основа за по-нататъшни научни дирения.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е класически структуриран в съдържателен план и се състои от увод, изложение, представено в три глави, всяка

завършваща с изводи и заключение под формата на общи изводи и препоръки, списък на използваните съкращения, библиография и 16 приложения с общ обем от 213 страници. В текста са поместени 1 таблица и 9 фигури, а литературата съдържа 101 източника.

Обект на дисертационното изследване са иновациите в колективната система за сигурност и отбранителните съюзи, а предметът обхваща създаването и управлението на иновациите в колективната система за сигурност и отбранителните съюзи. Приетата научна цел - създаване на интердисциплинарен механизъм за провеждането на задълбочен анализ и оценка на процесите на управление на иновациите в колективните системи на НАТО и ЕС, към които Република България принадлежи и подпомагане на механизмите за вземане на решения относно управлението на иновации в системата за сигурност на национално и колективно равнище чрез предложения за усъвършенстване на управлението на иновациите в колективната система за сигурност. Необходимо е да отбележим, че обектът, предметът и целта на дисертационния труд са точно и ясно формулирани и способстват за успешното решаване на поставените изследователски задачи.

За нуждите на дисертационното изследване коректно са въведени *ограничения и допускания*, продиктувани от спецификата на предмета на изследването - условията на пълноценно членство и принадлежност на Република България в НАТО и Европейския Съюз и формиране на бюджета за отбрана и сигурност в условията на пазарно стопанство и демократична политическа система. Ключово допускане относно колективната система за сигурност е базираното на споделени ценности сътрудничество, партньорство и координация в сферата на сигурността между НАТО и ЕС.

Работната хипотеза на дисертацията е, че доброто управление на иновациите е необходимо условие и предпоставка за реализиране на целите на колективната система за сигурност, а иновативните механизми за

планиране, финансиране, споделяне на ресурси, ноу-хау и др. при реализацията на съвместни отбранителни проекти са ключът към постигане на технологични иновации и военно техническо превъзходство на даден отбранителен съюз.

Избраната методика за изследване включва общи и специални подходи на научното познание - опира се на интердисциплинарния подход, като системният подход и методологията на системния анализ са съчетани с различни елементи от сравнителния анализ, историческия анализ, анализ на силните слабите страни, възможностите и запалихте (SWOT) анализ, PEST и PESTL анализ, както и методи на експертна оценка.

Изложението в представения за рецензиране труд е логически издържано, като е подкрепено от коректно цитиране и точно формулирани изводи, обслужващи целта на изследването и издигнатите от докторанта тези. Теоретичната основа на дисертационното изследване са концептуалните положения от общата теория на управлението и в частност управлението на иновациите в сферата на колективната сигурност и отбрана.

Приведената аргументация за решаване на основния научен проблем на труда е добре подбрана и се основава на научни постулати и на примери от практиката, като за да се отграничи управлението на иновациите в системата на сигурността и отбраната от управлението на сигурността и отбраната, като цяло са идентифицирани иновационните стратегии, методи, дейности и процеси и е определена тяхната спецификата. Това свидетелства за доброто познаване на модерната теория и практика по изследваната проблематика от страна на автора и води до извода, че *дисертационният труд съответства* на изискванията.

В първа глава на дисертацията „Сигурността и отбраната в национален и колективен контекст”, съдържаща два параграфа, е представено релевантното модерно знание за същността и характеристиките на системата на национална и колективна сигурност и отбрана, както и

същността на сигурността и отбраната като обществено благо в национален и колективен контекст. Определени са техните специфични характеристики и са изведени предпоставките за търсене и формиране на отбранителните способности. Отчетено е, че глобалната икономика и глобалният пазар изискват международни решения, институции и регулации, а основното предизвикателство е създаването на работещи теоретични модели, които да улеснят производството и управлението на глобални и международни обществени блага. Установено е, че вследствие на процесите на глобализация и развитие на технологиите, както и на европейската и северноатлантическата интеграция, националната сигурност и отбраната на Република България се превръщат в обществено благо, което по своята същност е наднационално, международно, част от колективната система за сигурност на НАТО, както и общата европейска система за сигурност и отбрана.

Интерес представлява съдържанието на *втора глава*, озаглавена „*Управление на иновациите в сектора за сигурност и отбрана*”, в която е представена и разгледана връзката между размера на държавата в икономиката и иновациите в отбраната, същността и характеристиките на иновациите и икономиката на отбранителните съюзи, както и иновациите в сферата на сигурността и отбраната. Уточнено е съдържанието, мястото и ролята на иновациите в съвременната икономическа система и е подчертано, че иновациите и тяхното управление са основен инструмент за отговор на динамиката в средата за сигурност и фактор за успешното ръководство на сектора за колективна сигурност и отбрана.

Третата глава „*Усъвършенстване управлението на иновациите в колективната система за сигурност*” има подчертан интердисциплинарен характер. През призмата на колективната система за сигурност и интелегентна отбрана, са изследвани ефектите от прилагането на иновациите. Обосновано е разбирането, че усъвършенстването на процесите

за управление на иновациите е предпоставка за формиране на важно конкурентно предимство за всеки отбранителен съюз, което може да гарантира по-ефективно, ефикасно и справедливо споделяне на финансовата тежест при формирането на необходимите способности, както и да позволи реализация на потенциалните ползи от възможностите за икономии от мащаба, специализация, оптимизация за държавите-членки на отбранителния съюз. Акцентирано е, че основните фактори, които ще определят посоката и темпа на усъвършенстване на процесите на управление на иновациите в системите за колективна и интегративна сигурност на НАТО и Европейския Съюз ще бъдат свързани с процесите на задълбочаване (съответно намаляване) на интеграцията, координацията и хармонизацията, както и със създаването на необходимите организационни и управленски предпоставки за стимулиране на процесите на иновация в рамките на двата междудържавни съюза.

В общите изводи, с които завършва дисертационният труд е направено обобщение на резултатите от изследването, като още веднъж е подчертано, че в условията на глобализация и развитие на технологиите, както и на европейската и северноатлантическата интеграция, националната сигурност и отбраната на Република България се трансформират в международно обществено благо, от което се възползват едновременно десетки национални държави и техните граждани, което изисква общ механизъм за планиране, финансиране и управление.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

Основните научни и научно-приложни резултати от дисертационния труд водят до полезно увеличаване на знанията в предметната научна област и представляват оригинално развитие в изследваното научно направление.

Приемам получените научни резултати, които са коректно формулирани и отразяват *обективно* постиженията на докторанта Гаврилов.

Получените научни резултати и свързаните с тях приноси имат характер на *създаване на новости за науката и обогатяване на съществуващи знания* и това ми дава основание да споделя, че в теоретичен план е осъществена добра изследователска работа, в резултат на която е доказано и уточнено съдържанието на същностните характеристики на сигурността и отбраната като транснационални обществени блага; предложени са нови доказателства за корелацията между обема на държавния сектор в икономиката, разходите за отбрана и отбранителните иновации; обосновани са основните аспекти в процеса на формирането на отбранителни съюзи и обединения, в качеството им на организационно-управленска иновация в сферата на сигурността.

Практико-приложната насоченост на изследването намира изява в постигнатите научно-приложните резултати, които могат да бъдат полезни при разработването на политика и нормативна уредба за иновационно развитие в сектор сигурност и отбрана в национален и колективен аспект.

Необходимо е да бъде направена оценка, че *дисертационният труд и получените приноси са постижение на докторанта Б. Гаврилов* и са резултат на добро познаване, творческо адаптиране и доразвитие на съвременните теоретични конструкции и практически подходи, свързани с управлението на иновациите в отбраната.

4. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Предложеният за рецензиране дисертационен труд е подкрепен с необходимия брой публикации. Приемам и четирите декларираните от докторанта публикации по темата, на които той е единствен автор, тъй като са в направлението на научните изследвания, пряко са свързани с темата на

дисертационния труд и като верифицират резултатите от научното изследване осигуряват неговата обществена представителност.

С докторанта нямам съвместни публикации.

5. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

За да постигне целта и задачите на изследването докторантът аналитично е обработил и систематизирал необходимите литературни източници, разкриващи съдържанието на основните схващания и възгледи за ролята на управлението на иновациите в интерес на отбраната и сигурността. Техният брой е представителен – 101 източника на български и английски език, сред които откриваме публикации на водещи авторитети в изследваната област, което определено подпомага изпълнението на поставените научноизследователски задачи.

Това, както и постигнатите в дисертационния труд резултати, дават основание да се направи изводът, че докторантът познава състоянието на изследвания проблем, като показва способност да прави обосновани изводи и предложения, насочени към усъвършенстване на управлението на иновациите в отбраната.

6. Оценка за автореферата

Представеният към дисертационния труд автореферат е в обем от 41 страници, написан е в съответствие с добрите академични практики и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото приложение, като ясно и съдържателно отразява основните положения и научните приноси на дисертацията.

7. Критични бележки

Изследване от такъв характер върху сложен и актуален проблем, посветен на усъвършенстване на управлението на иновациите в сферата на

отбраната безспорно предизвиква интерес, поставя въпроси и поражда критични бележки, които съпътстваха докторанта през целия период на неговата работа. Голяма част от тях са отразени в последния вариант на работата, но по мое мнение има какво още да се желае, както по отношение на техническото оформление на дисертацията и автореферата, така и по отношение на необходимостта от по-голяма конкретизация на предложенията за усъвършенстване на управлението на иновациите в колективната система за сигурност.

8. Оценка на дисертационния труд

Отчитайки актуалността на изследвания научен проблем в дисертационния труд на тема „Усъвършенстване управлението на иновациите в отбраната в отговор на потребностите от колективна сигурност” с автор Борислав Михайлов Гаврилов, оригиналността, на разработката и качеството на постигнатите научни резултати, считам, че той представлява завършено научно изследване с отчетливи научно-приложни и практико-приложни резултати, отговарящо на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение за получаване на образователна и научна степен “доктор”.

Давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото жури да вземе решение за присъждане на Борислав Михайлов Гаврилов на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, по научната специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Управление на сигурността и отбраната)”.

21 септември 2017 г.

РЕЦЕНЗЕНТ: проф. д-р Лидия Велкова